

Література

1. Исаев И.Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя / И.Ф. Исаев – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 208с.
2. Лозовая В.И. Педагогика: [учеб. пособие для студ.пед. вузов] / В. И. Лозовая, Е.Н.Камышанченко, П.Г.Москаленко. – Белгород : Изд-во Белгородского гос. инс-та, 1992. – 284 с.
3. Педагогіка та психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: [зб. наук. пр.] / Запоріж. гуманіт. ун-т «ЗДМУ». – Запоріжжя, 2007. – Вип. 41. – 387 с.

Анотація

У статті аналізується проблема реалізації творчого потенціалу викладача вищої школи в організації і проведенні занять для студентів філологів. Розглядаються поняття "творчість", "творча діяльність", "творчий потенціал". Позначено умови для розвитку творчого потенціалу педагога.

Аннотация

В статье анализируется проблема реализации творческого потенциала преподавателя высшей школы в организации и проведении занятий для студентов филологов. Рассматриваются понятия "творчество", "творческая деятельность", "творческий потенциал". Обозначены условия для развития творческого потенциала педагога.

Summary

This article is devoted to the problem of realization of creative potential of teacher of higher school in organization and conducting of lessons for the philologists. Concepts "creation", "creative activity", "creative potential" are examined. The main terms for development of creative potential of teacher are marked.

Ключові слова: творчість, творча діяльність, творчий потенціал, вчення, викладач іноземної мови, педагогічна майстерність, професійна майстерність.

Ключевые слова: творчество, творческая деятельность, творческий потенциал, обучение, учитель иностранного языка, педагогическое мастерство, профессиональное мастерство.

Key words: creation, creative work, creative potential, teacher of foreign language, education, pedagogic art, highly skilled art.

Подано до редакції 14.10.13.

Рекомендовано до друку докт.пед.наук, проф.Костіковою І.І.

УДК: 378+378.147+373.67

© 2013

Лагунова Г.В.

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ МАЙБУТНІХ ХУДОЖНИКІВ ТЕАТРАЛЬНО-ДЕКОРАЦІЙНОГО МИСТЕЦТВА

Постановка проблеми у загальному вигляді... Вища освіта України вийшла на новий етап розвитку та потребує розбудови нових підходів до організації навчально-виховного процесу відповідно до стандартів європейської освіти. Стрімкість технічного розвитку, щоденне вдосконалення комп'ютерних технологій, спадок інтересу до живого мистецтва, суттєві зміни соціальної свідомості в нового покоління окреслюють низку суперечностей у вищій освіті. Проблема підготовки майбутніх фахівців у різних галузях суспільного життя, розвиток їхньої особистості, виховання культуровідповідної, високо духовної, професійно конкурентної людини набуває особливої значущості. Це повною мірою стосується і підготовки митців образотворчої сфери, зокрема художників театральньо-декораційного мистецтва.

Проблематика зазначеного питання складається в умовах обмеженої кількості годин та насиченості матеріалу з оволодіння професією художника театральньо-декораційного мистецтва. Це дає підставу для розробки методичного матеріалу з метою додаткового закріплення студентами теоретичного курсу. Розробка дизайну текстильного виробу – це додаткова можливість вивчення історичних особливостей стилю, відновити та повторити теоретичний матеріал з історії мистецтв та історії костюму, історії матеріальної культури, а також це завдання дає змогу скористатися знанням з композиції в ході створення власного ескізу, це є засобом для професійного та особистісного зростання студента.

Актуальність вивчення техніки "батик" у програмах художнього розпису тканин зумовлена зростанням інтересу до цього виду мистецтва, широкого розповсюдження та застосування цього виду декоративно-ужиткового мистецтва в багатьох сферах життя.

На сьогоднішній день підготовка майбутніх фахівців зобов'язує викладача ретельніше відноситися до складання навчальних програм з урахуванням сучасних вимог, тому розробка навчального посібника допоможе правильно та раціонально сформувати навчальний процес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... доводить, що проблема пошуку нових шляхів та засобів професійного та особистісного зростання майбутніх художників театральньо-декораційного мистецтва не достатньо висвітлена у наукових працях. Різні аспекти

театрального мистецтва були предметом видатних класиків театральної науки К.С.Станіславського та В.С.Мейєрхольтца, М.П.Акімова, реформатора новітнього українського театру Л.Курбаса, всесвітньовідомого англійського режисера, художника і теоретика театру Едварда Гордона Крега, відомого теоретика театру Бертольда Брехта, проте їхні педагогічні поради здебільшого стосуються роботи актора, знахідки в галузі художнього оформлення дуже епізодичні [1, с. 112].

Проблеми мистецької педагогіки в галузі музики розглядали О.Рудницька, О.Отич, Г.Падалка, М.Лещенко, О.Щолокова та ін. [4; 7; 8; 10].

Водночас проблема педагогіки мистецтва у сфері театрального художнього оформлення не була предметом спеціального наукового дослідження. Відсутність фахових підручників та посібників для художників театру, незабезпеченість організаційно-педагогічних умов для творчої реалізації у процесі професійної підготовки, недостатність досліджень специфічних особливостей становлення професійної компетентності майбутніх художників театрально-декораційного мистецтва диктує необхідність пошуку шляхів вдосконалення їхнього професійного та особистісного зростання.

Формулювання цілей статті... Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності розробки навчального посібника з художньої та технологічної обробки театрально-декораційних тканин як одного із засобів професійного та особистісного зростання майбутніх художників театрально-декораційного мистецтва.

Виклад основного матеріалу дослідження... У процесі вивчення художнього розпису тканин, зокрема техніки "батік", кожне завдання має свою спрямованість, конкретні задачі, які отримують студенти, наприклад, імітація конкретного історичного зразка, творча робота над створенням сучасної тканини, власна композиція текстильного виробу [5, с. 206-215]. Проте, методичне розроблення цього напрямку повинно знайти втілення у спеціальному навчальному посібнику для художників театру.

На початку вивчення курсу з художнього розпису тканин у техніці "батік" необхідно розкрити перед студентом широкі можливості такої творчої роботи. На першому етапі у ході виконання декоративної композиції текстильного виробу, студентам раціонально запропонувати використання історичних зразків, акцентуючи на необхідність збереження основних ознак стильових особливостей епохи. Надалі це буде створення особистої композиції.

Розглянемо більш докладно роботу щодо створення ескізу текстильного виробу на підставі використання елементів історичних стилів.

На нашу думку у першому розділі навчального посібника необхідно оглядово познайомити студентів з історією та характеристикою того чи того стилю, з яким буде проводитися подальша робота.

Викремлення основних елементів узору, що утворюють стиль епохи, супроводжується концентрацією студента на формі цих елементів та їх компоновці, сприяє збагаченню мотивації навчання. При цьому студенти вивчають не лише зразки текстилю, але й ознайомлюються з історією театру того часу, архітектурою та матеріальною культурою епохи. Все це посилює міжпредметні зв'язки з такими дисциплінами як історія театру, історія мистецтв, історія костюму, історія декоративно-ужиткового мистецтва.

Розглянемо детальніше організацію роботи зі студентами з використанням елементів узору у стилі модерн.

Модерн (від франц. *moderne*, лат. *modernus* – новий, сучасний) – це період розвитку європейського мистецтва на межі XIX-XX сторіч, який об'єднав у собі різні школи та напрями. Хронологічні межі модерну як мистецького напрямку охоплюють період з 1880 року по 1914 рік (до початку Першої світової війни, що припинила на деякий час розвиток мистецтва в більшості країн Європи). Модерн об'єднав художні та ужиткові функції простих предметів, за допомогою яких увів сферу прекрасного в життя людини.

Відмінними рисами модерну стали: інтерес до нових технологій, поширення використання «природних» ліній, відмова від прямих ліній та кутів та заміна їх плавними й текучими, а також розквіт прикладного мистецтва. Вивчаючи стильові особливості стилю модерн, слід зазначити присутність плавних ліній, а також появу асиметричності. Плавні лінії, які переплітаючись одного з одною, гармонійно переходять у лінії силуету. Складна палітра кольорів нагадує казковий образ жінки дріади або русалки, обвитої водяними ліліями чи окутаної туманом легкого шифону.

Стиль модерн дуже яскраво проявився в малюнках для текстильних виробів. Тканини стилю модерн набули поширення серед інтелігенції, а також у міщан та купців. Декоративні тканини з новими узорами масово ввійшли у життя. Шпалери, меблі, покривала, штори – все це оточувало людину, тому ціла плеяда художників працювала над створенням орнаментів. Ескізи та завершені малюнки таких майстрів, як О.Грюн, П.Русин, Л.Мей, Ф.Дружинин, К.Власов, Р.Рюнн, Г.Бауман збереглися до наших днів. Ціла колекція малюнків для текстилю Генрі Джілет, А.Мухи, Дж.Аурилла та інших художників широковідома у всьому світі.

Фантастичні орнаменти, які вважаються типовими для європейського та російського модерну, виникли не одразу. В Англії, яка вважається "матір'ю" модерну, текстильний орнамент при зародженні стилю був дуже скромним і спирався на копіювання місцевої рослинності. Початкові композиції дуже прості, в них добре

простежуються повтори однакових елементів. У 1870-х роках в англійських орнаментах з'являється характерна е довга хвиляста лінія, що стала основою дивовижних зображень модерну наприкінці XIX початку XX сторіччя. Зародження та розвиток цієї лінії в текстильному узорі можна побачити аналізуючи роботи У.Морріса, Ч.Ф.Е.Войзи, А.Макмардо, які мали вплив на розвиток мистецтва, як у західній частині континенту, так і в Росії [6].

На початку XX сторіччя любов до хвилястої лінії, яка зивалася, перетворилась у культ. Стіни, меблі, ліхтарі, столове срібло, сторінки книг, журналів, а також текстильні вироби, – все це було заповнено зображеннями квітів та фігур у стилі ар-нуво [9, с. 39].

Знаковим символом стилю модерн стала вишивка Германа Обріста «Удар бича». «Протилежність руху лінії у своєму надломі виражає подвійність, суперечність стилю перехідної епохи, де незадоволеність часом з одного боку, та бажання нового, кращого, з іншого спричиняли, утворювали нерозривну діалектичну боротьбу двох протилежних начал, які пронизували всі прояви модерну», – відзначає Д.В.Сарабьянов [11, с. 207]. Ця лінія була: "лінією життя" стилю, де "тривалість" і "мінливість", як філософське поняття, за А.Бергсоном, знайшли своє втілення [2, с. 6-44].

Водночас деякі антагоністи нового стилю називали орнаменти цього періоду "рухом стрічкового черв'яка" [11, с. 48].

Аналізуючи орнаментальні мотиви модерну, не можна не відзначити захоплення багатьох художників мистецтвом Сходу, яке на початку сторіччя стало знайомим Європі.

На початку XX сторіччя графічна спадщина далеких східних країн стала широко використовуватись у практиці російських майстрів художнього текстилю. Квіткові мотиви, а також композиції з них використовувались практично без змін. Російські дослідники та критики початку XX сторіччя у своїх відгуках із захватом пишуть про японське мистецтво, наголошуючи на його позитивних якостях. "Японія – країна орнаменту. Цим японці володіють безмежно і запас форм його невичерпний", – зазначав В.Курбатов [3, с. 326]. "Головне значення японського мистецтва для Європи полягає в тому, що воно вказує на можливість мистецтва, що оточує нас упродовж життя, такого ж різноманітного та прекрасного як природа... Принципи японського мистецтва, неперервне та однорідне рпоширення краси на життєвому шляху повинно оздоровити європейське мистецтво" [3, с. 327]. У мистецтві Японії обожнювання природи та культ милування кожною травинкою, зумовили виникнення десятків різновидів зображень знайомих рослин, квітів. Європа у XX ст. познайомилась із орнаментами модерну, в яких у численних варіантах зображувалися всім знайомі іриси, хризантеми, лілії тощо.

У другому розділі навчального посібника, необхідно акцентувати увагу на елементах узору, з яких йде формування мотивів, на характерне кольорове рішення, фактуру текстильних виробів тощо.

Пристрасть в орнаменті до природних елементів визначала кольорові співвідношення. Кольорова гама модерну складна, тут не зустрінеш дуже яскравих та відкритих кольорів. Окрім того, багатшаровість та прозорість деяких тканин самого костюму модерна додатково ускладнювало кольори.

Знайомлячи студентів з орнаментом того чи того стилю. зокрема модерну, необхідно, щоб вони на першому етапі робили замальовки елементів узору, а надалі складали з цих елементів декоративну композицію за підготовленою схемою, створюючи власний орнамент у стилі модерн.

Під час розробки малюнку для текстилю необхідно, щоб студент органічно поєднував елементи цього стилю, кольори та обов'язково усвідомлював значення текстильного виробу в ансамблі з костюмом. Також студентів слід залучати до обґрунтування вибору техніки виконання.

У третьому розділі підручника йдеться про становлення цього виду декоративного мистецтва в Україні та Росії, акцентується увага студентів на тому, хто і коли займався застосуванням цього виду розпису у театрі та кіно.

У Росії батік з'явився приблизно у 20-ті роки разом із захопленням стилем модерн та отримав розповсюдження переважно у таких великих містах, як Москва, Ленінград, Іваново, Київ, Одеса, Тбілісі. Художники намагалися використовувати одночасно і європейську техніку, й стилістику, але не знали технологічних нюансів, не мали досвіду практичного виконання, не могли правильно трактувати та функціонально впливати на художній рівень текстильних штучних виробів, тому батік не отримав широкого розповсюдження на великих підприємствах, його виготовляли лише артлі.

Мода часів НЕПу з одного боку зумовила значний попит на розписні шовкові шалі з східними мотивами, сукні з асиметричним малюнком, що стало стимулом для творчості художників, які займалися розписом тканин. Разом з тим ця мода не оминула й театральне мистецтво, внаслідок чого з'явилися роботи таких майстрів революційного конструктивізму – Н.Ламанова, театральних художників Е.Е.Лансере, М.В.Лібакова, А.Г.Тишлера, В.А.Шуко та ін.

У 30-х роках заняття батіком отримало підтримку уряду. Було видано кілька посібників, в яких розкривалися відповідні технології розпису тканин. Артелі перетворювали у фабрики. Зважаючи на різні причини, зокрема потреби у валовому виробництві, поступово відбувся занепад цього виду мистецтва. Тільки в 50-ті роки

під гаслом: «Кожній радянській жінці – гарна хустка» з'явилася майстерня при НДІХП, декілька галантерейних фабрик у Москві та Ленінграді, які опікувалися цією проблемою.

Завдяки дослідженням С. Темеріна у 50-ті роки стали відомі такі митці, як А.Алексєєва, Т.Алексахіна, Н.Вахмістров, К.Малиновска, С.Марголіна, І.Іноземцева та ін., які стояли у витоків розвитку батіка в СРСР, у тому числі в Україні. З'явилася ціла плеяда художників цього напрямку як-от: А.Талаєв, Л.Грасс, І.Трофімова, В.Кравченко.

Матеріал завершального розділу посібника має демонструвати історичне переплетіння стилю модерн з технікою “батік” у Європі й на території України і Росії, що дає підставу для використання елементів цього стилю в дизайні сучасного одягу. На першому етапі, на нашу думку, можна запропонувати створювати відповідні текстильні вироби. У подальшій роботі було б доцільно розглянути поєднання техніки “батік” безпосередньо в розписі самого одягу, особливо в театральному мистецтві, у ході професійної підготовки та формування особистості майбутніх художників театально-декораційного мистецтва, показати значення текстильного виробу у дизайні костюму будь-якої епохи.

Слід відзначити, що шалі та шарфи з натурального шовку надають будь-якому костюму блиску та елегантності. Маленька хусточка може стати нюансом й довершити з першого погляду просту сукню. Або на цей маленький клаптик шовкової тканини буде зроблено кольоровий акцент та присутність його зробить костюм більш екстравагантним. Ось чому кожний Дім моделей уважає за честь створення колекції хусток. Шарф, хустка, шаль – завжди були і залишаються актуальним аксесуаром, важливим доповненням у жіночому та чоловічому костюмі.

Висновки... Підсумовуючи, можемо стверджувати, що розробка запропонованого посібника буде дієвим дидактичним засобом, який сприятиме професійному та особистісному зростанню майбутніх художників театально-декораційного мистецтва.

Подальші розвідки в цьому напрямку полягають у створенні методичного комплексу для практичних завдань при оволодінні майбутніми фахівцями театральних прийомів художньої обробки тканин.

Література

1. Акимов Н. Не только о театре / Николай Акимов. – М.-Л. : Искусство, 1966. – 426 с.
2. Бергсон А. Собрание сочинений: в 4 т. / Анри Бергсон. – М. : – Московский клуб, 1992.– Т. 1. – С.6-44.
3. Курбатов В.Я. Дрезденские выставки. / Владимир Яковлевич Курбатов // Зодчий. – 1908. – № 35. – С. 326-328.
4. Лещенко М. Зарубіжні технології підготовки учителів до естетичного виховання / М. Лещенко. – К. : АСМІ, 2003. – 304 с.
5. Лагунова Г.В. Писанка – українська скарбниця для розпису по шовку. / Г.В.Лагунова // Проблеми сучасності: культура, мистецтво, педагогіка. – Луганськ : Вид-во Державного закладу, 2010. – Випуск 13. – С. 206-215.
6. Макаров К.А. Эстетика Морриса и судьбы декоративного искусства России. / К.А. Макаров // Эстетика Морриса и современность. – М. : Изобразит. искусство, 1987. – С. 114-140.
7. Отич О.М. Концептуальні засади педагогіки мистецтва / О.М. Отич // Педагогічні науки: збірник наукових праць.Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. – Бердянськ : БДПУ, 2011. – № 1. – С. 205-212.
8. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Галина Падалка. – К. : Освіта України, 2008. – 274 с.
9. Розенталь Р. История прикладного искусства нового времени. / Рудольф Розенталь, Х.Ратцка. – М. : Искусство, 1971. – 223 с.
10. Рудницька О.П. Педагогіка загальна і мистецька : Навчальний посібник / Оксана Петрівна Рудницька. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.
11. Сарабьянов Д.В. Модерн [Текст]: история стиля / Дмитрий Владимирович Сарабьянов. – М. : Галарт, 2001. – 343 с.

Анотація

У статті розглядається проблема фахової підготовки майбутніх художників театально-декораційного мистецтва. Презентуються результати здійсненого аналізу педагогічної літератури. Розглядаються можливості створення навчального посібника з художньої та технологічної обробки театральних тканин як засобу професійного зростання майбутніх художників театально-декораційного мистецтва.

Аннотация

В статье рассматривается проблема специальной подготовки будущих художников театально-декорационного искусства. Излагаются результаты проведенного анализа педагогической литературы. Рассматриваются возможности создания учебного пособия по художественной и технологической обработке театральных тканей как способа профессионального совершенствования будущих художников театально-декорационного искусства.

Summary

The article considers the problem of special training of future artists theatrical-decorative art. An analysis was conducted of educational literature. Learn how to create a scientist benefits will be ways of professional development for future artists of theatrical-decorative art.

Ключові слова: театральньо-декораційне мистецтво, мистецька педагогіка, арт-педагогіка, педагогіка мистецтва.
Ключевые слова: театральньо-декорационное искусство, художественная педагогика, арт-педагогика, педагогика искусства.
Key words: theatrical-decorative art, creative pedagogy, art education, art pedagogy.

Подано до редакції 03.10.13.

Рекомендовано до друку докт.пед.наук, проф.Курлянд З.Н.

УДК: 378+51+159.955

© 2013

Марченко В.С.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО РОЗВИТКУ МАТЕМАТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді... В останній час особливу увагу педагогічної громадськості, як України, так і зарубіжжя привертає якість математичної освіти. Так, наприклад, І.П.Костенко у своїх дослідженнях доходить висновку, що якість математичної освіти знизилась за останнє десятиріччя майже в два рази. Якщо переглянути останні дані, то треба зазначити той факт, що абітурієнту 2013 року щоб набрати мінімальну (прохідну) кількість балів з математики на ЗНО (124 та 140) треба було набрати у першій сесії 7 та 12 балів, а у другій 6 та 9 балів (максимальна кількість балів – 54), що складає 18-36% розв'язаних вправ, або 12-22% максимальної кількості балів.

Вищесказане продукує потребу організації навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи таким чином, щоб професійна діяльність вчителів фізико-математичних наук була насамперед націлена на розвиток математичного мислення учнів. Актуальність досліджуваної проблеми підкреслюється в Постанові Кабінету Міністрів України "Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти" (2011р)

Значущість підготовки майбутніх учителів до розвитку математичного мислення учнів 5-8 класів підсилюється віковою специфікою учнів, адже саме учні 5-8 класів потребують фундаментального систематичного педагогічного впливу, оскільки в цьому віці закладаються основи математичного мислення й поширюються їхні інтереси та потреби пізнання довколишнього світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Водночас дослідження останніх років (В.Н. Белкіна, В.І. Бондар, І.Л. Вікентьєв, Ю.В. Горін, А.О. Нестеренко, В.Ф. Паламарчук, К.І. Приходченко, Л.І. Шрагіна та ін.) виявили протиріччя між ускладненим соціальним замовленням, пов'язаним з особистісно-професійною підготовкою вчителя до професійної діяльності та усталеною практикою, що віддзеркалює орієнтацію педагога переважно на репродуктивний характер виконання професійних функцій, а також між:

- потребами розвитку математичного мислення і недостатньою підготовкою вчителів;
- традиційною методикою викладання математики і методикою спрямованою на розвиток математичного мислення;
- необхідністю розвитку математичного мислення і відсутністю інтересу учнів до вивчення математики.

Натомість, дослідницька увага вчених до підготовки майбутніх учителів, пов'язаної з розвитком математичного мислення учнів основної школи, ще не була предметом спеціального дослідження.

Формулювання цілей статті... Нагальна необхідність розв'язання зазначеної проблеми і відсутність комплексного дослідження проблеми підготовки майбутнього учителя до розвитку математичного мислення учнів у процесі вивчення предметів фізико-математичного циклу у загальноосвітніх закладах зумовили мету даної статті, яка полягає у розкритті поняття "математичне мислення" та з'ясування умов його розвитку при підготовці майбутніх вчителів.

Виклад основного матеріалу дослідження... Єдиної думки щодо визначення сутності поняття математичного мислення в психолого-педагогічній та методичній літературі немає. При його характеристиці виникають складні питання про взаємозв'язок цього поняття з поняттями мислення взагалі і конкретними видами мислення.

Одні дослідники вважають, що математичного мислення як такого, що володіє своїми специфічними формами розумових дій, немає; своєрідність такого мислення пов'язана, на їхню думку, лише з характером власне математичного матеріалу. Іншими словами, представники першого підходу заперечують специфіку математичного мислення (Л. Трегуб, Г. Фрейдепаль та ін.)

Другий підхід представлений дослідженнями Ж. Піаже і його прихильників (мислення як "біологічний процес"). Згідно цим ученим, під математичним мисленням розуміється власне логіко-математичне мислення, що має так звані "абстракції дії". Так, наприклад, у дошкільному та шкільному віці у дітей формуються розумові структури, що відповідають основним математичним структурам (алгебраїчна, топологічна, порядку). Математичні структури, на думку Ж. Піаже, є формальним продовженням розумових структур. Основу такої відповідності він бачить у їх генетичну спорідненість (його джерело – абстракції дії) [2].